3-cü «K» kurs. Azərbaycan dili.

Mövzu: Felin formaları.

Felin 6 forması var: əmr,xəbər,arzu, lazım, vacib, şərt.

1.Əmr formasında görülən iş ya əmr olunur,ya xahiş edilir, ya da məsləhət verilir. Özünün şəkilçisi yoxdur, fel kökünə şəxs şəkilçilərini artırmaqla düzəlirlər.Məs: Adını çək, qulağını bur.

	tək	*cəm*
I şəxs	*mən gəlim*	*biz gələk*
II şəxs	*sən gəl*	*siz gəlin*
III şəxs	*o gəlsin*	*onlar gəlsinlər.*

2.Felin xəbər forması işin nə vaxt və hansı şəxs tərəfindən görüldüyünü bildirir.Bu formada fellər zamana və şəxsə görə dəyişir.Felin 3 zamanı var-indiki zaman, keçmiş zaman və gələcək zaman.

a) İndiki zaman işin, hərəkətin danışıq vaxtı görüldüyünü bildirir, -ır,-ir,-ur,-ür şəkilçisi və şəxs şəkilçisi ilə düzəlir. Məs:

	tək	*cəm*
I şəxs	*mən gəlirəm*	*biz gəlirik*
I şəxs	*sən gəlirsən*	*siz gəlirsiniz*
III şəxs	*o gəlir*	*onlar gəlirlər*

b) Keçmiş zaman işin, hərəkətin danışıq vaxtından əvvəl olduğunu bildirir və 2 yolla əmələ gəlir-şühudi keçmiş zaman və nəqli keçmiş zaman.

1. Şühudi keçmiş zaman felin kökünə -dı, -di, -du, -dü şəkilçisini və şəxs şəkilçisini artırmaqla düzəlir. Məs:

	tək	*cəm*
I şəxs	*mən gəldim*	*biz gəldik*
II şəxs	*sən gəldin*	*siz gəldiniz*
III şəxs	*o gəldi*	*onlar gəldilər*

2.Nəqli keçmiş zaman felin kökünə -mış, -miş, -muş, -müş şəkilçisini və şəxs şəkilçisini artırmaqla düzəlir. Məs:

tək	*cəm*
I şəxs mən gəlmişəm	*biz gəlmişik*
II şəxs sən gəlmişsən	*siz gəlmişsiniz*
III şəxs o gəlmişdi	*onlar gəlmişlər*

c) Felin gələcək zamanı işin, hərəkətin danışıq vaxtından sonra olacağını bildirir və 2 yolla əmələ gəlir. Qəti gələcək zaman və qeyri -qəti gələcək zaman

1.Qəti gələcək zaman felin kökünə -acaq, -əcək şəkilçisini və şəxs şəkilçisini artırmaqla düzəlir. Məs:

tək	*cəm*
I şəxs mən gələcəyəm	*biz gələcəyik*
II şəxs sən gələcəksən	*siz gələcəksiniz*
III şəxs o gələcək	*onlar gələcəklər*

2.Qeyri-qəti gələcək zaman felin kökünə -ar, -ər şəkilçisini və şəxs şəkilçisini artırmaqla düzəlir. Məs:

tək	*cəm*
I şəxs mən gələrəm	*biz gələrik*
II şəxs sən gələrsən	*siz gələrsiniz*
III şəxs o gələr	*onlar gələrlər*

Çalışma. Bir feli götürün və onu bütün şəxslərdə zamana və şəxsə görə dəyişin.